

NETVÆRK FOR DET ÅBNE LAND

Netværksmøde #01 – opsamling

Tema: Planlægning i det åbne land - Fra regionplanlægning til kommuneplanlægning

Vært: Odense Kommune

Netværksmøde #01 blev afholdt mandag den 23. juni 2008 i Odense. Med på mødet var 26 deltagere, hvor i alt 15 kommuner var repræsenteret. Netværksmødet rummede dels en række faglige indlæg dels en workshop, med tid til diskussion.

Mødet blev indledt med 3 faglige indlæg, som eksempler på 3 tilgange til arbejdet med planlægningen af det åbne land i den nye generation af kommuneplaner. Oplæggene gav overblikket over 3 forskellige eksempler på nogle af de valg, som er nødvendige for kommunerne at træffe i forbindelse med planlægningen af det åbne land i Kommuneplan 2009.

Valgene skal træffes på baggrund af den enkelte kommunes geografi, det være sig de strukturer som naturen giver, kulturarven eller landskabet som kommunen rummer. Ved at tage udgangspunkt i de konkrete ressourcer kan der skabes en positiv synergi mellem disse og de politiske fokusområder. Derudover tegnede oplæggene ligeledes billedet af, at de nye kommuneplaner skal være et produkt af mange overvejelser om udviklingstendenser, visioner for kommunen, samspillet med nabokommunerne og den regionale udviklingsplan, borgernes forventninger. Hertil kommer, at kommuneplanen selvfølgelig skal opfylde planlovens bestemmelser og sikre et fremadrettet og relevant redskab for kommunen.

Som oplæg til eftermiddagens workshop holdt Jesper Kjærgård fra Niras Konsulenterne et oplæg, som fokuserede på nogle af de udfordringer og muligheder, som arbejdet med den nye kommuneplan rummer. Når regionplanens retningslinier skal medtages i kommuneplanen, er det vigtigt at få omformuleret de diffuse retningslinier, der er problematiske at administrere efter. Oplægget gav bl.a. eksempler på hollandske erfaringer med interesse afvejning, der blev givet eksempler på hvordan muligheden for at planlægge by og det åbne land i en sammenhæng er blevet brugt til at styrke byens identitet.

Selve workshoppen foregik i fire grupper der alle, på baggrund af mødedeltagernes egne erfaringer og deres kommuners konkrete planlægningsmæssige udfordringer og politiske målsætninger diskutererede potentialer og udfordringer i at komme fra regionplanlægning til kommuneplanlægning i det åbne land. Som en af anbefalingerne fra workshoppen så poetisk udtrykte: der skal skabes et politisk ejerskab til fortidens planlægning og fremtidens udvikling.

Efterfølgende diskuterede hver gruppe et debateme, der udsprang af kommunernes egne tilbagemeldinger om særlige planudfordringer. Emnerne var bynære landskaber, landbrug, politisk ejerskab og interesseafvejning.

Efter workshoppen blev mødet afsluttet med et indblik i værtskommunens erfaringer med den aktuelle kommuneplanproces. Der blev fint afrundet med at fortælle om det kæmpe arbejde, det har været at gennemgå arvesølvet fra regionplanlægningen for at afgøre, hvad der kan bruges og hvad som kræver revision, inden det skal indgå i Kommuneplan 2009.

Oplæg

Gitte Ramhøj

Planlægger, Landskabsarkitekt fra Aalborg Kommune

- Grøn-blå struktur i Aalborg Kommune

Gitte Ramhøj fortalte om proces og ide vedrørende udarbejdelse af en Grøn-blå hovedstruktur for Aalborg Kommune, og om hvordan intentionerne føres videre i kommuneplanens retningslinjer og rammer for det åbne land.

Aalborg Kommune gik i foråret 2007 i gang med at lave en kommuneplan for den ny storkommune, der er et sammenbragt barn af en storbykommune og 3 landkommuner. I den indledende proces med at forberede kommuneplanarbejdet blev det besluttet, at den helhedsorienterede tilgang til planlægningen af by og land med principper og retningslinier fra den Grøn-blå struktur i gl. Aalborgs Kommuneplan, skulle videreføres i den nye kommuneplan.

Kommuneplanarbejdet i Aalborg Kommune er organiseret i en hierarkisk struktur

- Byråd og magistrat øverst
- En til opgaven dannet PK gruppe, der fungerer som en Bestyrelse. Formanden for PK gruppen er en planlægger ansat på Borgmesterens kontor. De øvrige medlemmer af PK gruppen kommer fra kommunens øvrige forvaltninger. Bestyrelsen betjener byråd og magistrat.
- Plan og Byg i Teknik- og Miljøforvaltningen er sekretariat for PK-gruppen og dem, der traditionelt har udarbejdet kommunens kommuneplan. De enkelte Forvaltningsgrene leverer så input til Plan- og Byg, der styrer processen og samler trådene.

Kommuneplanens opbygning og hovedtemaer er

Kommuneplanen kommer til at rumme hovedstruktur og retningslinier – hvori den Grøn-blå Struktur skal indgå. Hertil kommer bydelsbeskrivelser og rammer.

Baggrunden for planlægningen af det åbne land og udarbejdelsen af den Grøn-blå Struktur

En planscreening af Regionplanens retningslinjer og af de 4 kommuneplaner har været udgangspunktet for kommuneplanarbejdet vedr. det åbne land – herunder den grøn-blå struktur. En overordnet landskabskarakterkortlægning af den nye storkommune skitserer "grundskellet" i strukturen.

Mål for den grøn-blå struktur:

Strukturen har flere mål: 1) Skal være helhedsorienteret med fokus på sammenhæng og tilgængelighed. 2) Skal have en synlig grøn- blå profil, der bygger på landskabets særlige udtryk. 3) Skal binde byen og landet sammen. 4) Skal være et grafisk letopfattelig/symbol. 5) Skal være en hovedstruktur for en grøn-blå sammenhæng, der skal indgå i kommuneplanarbejdet som en sektorplan på linje med alle andre sektorplaner.

Indhold

Den Grøn-blå Struktur er opbygget af kiler, bånd og forbindelser. Hver enkelt kile og bånd indeholder et særligt genkendeligt landskabselement, som kyst, morænebakke eller ådal. Kilerne går fra det åbne land og ind til byernes centrum. Kiler og bånd indeholder eksisterende, værdifuld natur og et rekreativt stinet, men også muligheder for en fremtidig indsats. Den Grøn-blå Struktur udpeger indsatsområder for natura 2000 områderne, skovrejsning, grundvandsbeskyttelse og naturgenopretning. Afvejningen af benyttelse og beskyttelse er imødekommet i kilerne. Den rekreative anvendelse og tilgængeligheden prioriteres højt i kilerne i byerne og i det bynære landskab, medens der er mere fokus på beskyttelsen, jo længere vi kommer ud i det åbne land.

Strukturen sikrer sammenhængen og tilgængeligheden mellem temaerne: Særligt værdifulde landskaber, Natura 2000 og de økologiske forbindelser, der er indeholdt i den grøn-blå struktur.

Helle Lassen
Planchef, Arkitekt fra Hjørring Kommune
- Kulturarv i Hjørring Kommune

Helle Lassen fortalte om Hjørring Kommunes projekt og proces i forbindelse med at de i 2006 blev valgt som kulturarvskommune. De 4 første kulturarvskommuner og Kulturarvsstyrelsen og Realdanias fokus på kulturarven har bevirket at kulturarven i langt højere grad har fået vægt i planlægningen og i projekter.

Projektet byggede på en vision om at kulturarv og landskab nu og i fremtiden skulle være Hjørring Kommunes særlige potentiale i udvikling af en attraktiv kommune at bo i eller gæste, skulle indgå i erhvervsudviklingen og oplevelsesøkonomi samt skulle revitaliseres som det der giver kommunen identitet. Projektet er blevet et vigtigt led i arbejdet med Planstrategi og kommuneplan i Hjørring Kommune.

Projektets direkte output

Projektet er mundet ud i 5 rapporter der karakteriserer kulturarven i kommunen:

1. Kulturarvens mønstre i landskabet
2. I Stygge Krumpens fodspor
3. By og købstadskultur
4. Landsbyer og hovedgårde
5. Kystkulturen

Arbejdet har bl.a. resulteret i 9 turfoldere 3 til fods, 3 på cykel og 3 i bil der allerede er blevet en succes og oversat til engelsk og tysk.

Ud over det direkte output er der, med kommunen som initiativtager, etableret en række samarbejder og erfaringsudvekslinger. Blandt andet blandt virksomheder i nærområdet der bruger eller ønsker at bruge kulturarven til at skabe merværdi for produkter eller i sin markedsføring eller image.

Planstrategi - Projektet har været med til at præge indholdet i planstrategien og har sat fokus på kulturarven som et udviklingspotentiale og bearbejdes videre i:

- Temaplan – landskab og kulturarv
- Bevarende lokalplaner
- Nye oplevelsestilbud for turister
- Styrke erhvervslivets fokus
- Stuebygning

Arkitekturpolitik - Der følges op på erfaringerne og indholdet i et arbejde med at skabe en arkitekturpolitik for det åbne land, herunder:

- Områdeorienteret byfornyelse i 4 landsbyer - Udgangspunkt i kulturarv
- Arkitekturguide landskab og landsbyer - guidelines fx i forhold til karakterfulde bygninger i landsbyerne og bygninger i kanten af landskabet
- Lokalplaner med bevarende og udviklende bestemmelser

Landskab og Kulturarv i kommuneplanen

I forbindelse med kommuneplanarbejdet er nedsat en projektorganisation, som er bredt funderet i kommunen. Kulturarvsarbejdet kommer til at danne grundlag for et tema om kulturarv og landskab i kommuneplanen på lige fod med øvrige temaer. Til udarbejdelse af temaet inddrages viden fra regionplanen, kulturarvskommuneplanarbejdet, de gamle kommuneplaner og kulturatlas.

Mai-Britt Helle Jensen
Afdelingsleder for udvikling og kultur fra Faaborg-Midtfyn Kommune
- Landskabsplanlægning i Faaborg-Midtfyn Kommune

Mai-Britt Helle Jensen fortalte om landskabsplanlægningen og sammenhæng fra kommuneplanstrategiens visioner til kommuneplanens retningslinjer for landskab.

Kommuneplanen

Som følge af strategien for kommunens udvikling vil kommuneplanen for Faaborg-Midtfyn Kommune komme til at rumme fokusområder vedr:

- Fastlæggelse af byroller og byudvikling
- Ny detailhandelsplanlægning
- Særlig fokus på friluftspilægning
- Ny landskabsplanlægning

Kommuneplanens struktur

Faaborg-Midtfyn Kommune strækker sig fra kysten ved det Sydfynske Øhav i Syd til forstæderne omkring Odense imod nord. Over denne strækning rummer kommunen landskaber, som adskiller sig markant fra hinanden og rummer forskellige potentialer for kommunens udvikling. Med udgangspunkt i de landskabelige variationer vil kommunen udover hovedstruktur og retningslinjer arbejde med rammer for lokalplanlægningen opdelt på 5 geografiske delområder: Det marine - Skov-og sølandet – Agerlandet - Forstæderne – Motorvejsbåndet

Kommuneplanens fundament og analyser

Faaborg-Midtfyn Kommune har udarbejdet en lang række analyser, som skal danne grundlag for kommuneplanlægningen – bl.a. MUST analyse af Faaborg-Midtfyn Kommune, landskabskarakteranalyse af landskab og feltanalyser af alle tidligere centerbyer.

Overordnede udfordringer for landskabsplanlægningen

Faaborg-Midtfyn Kommune bliver i stigende omfang økonomisk afhængig af bosætning. Derfor er det vigtigt for kommunen at skabe attraktive bosætningsmiljøer og landskabet er et kerneområde i forhold til at udvikle og skabe attraktive områder i og omkring byerne.

Herudover knytter sig en række udfordringer til landskabsplanlægningen, som den eksisterende viden om landskabet ikke nødvendigvis kan håndtere. F.eks. hvordan velfungerende, multifunktionelle landskaber sikres i områder med intensiv husdyrproduktion, hvor forslumning af landskab og landsbyer er en reel udviklingstendens. Hvordan relativt stabile og klare bygrænser med god kontakt til de omgivende landskaber sikres. Hvordan værdifulde natur- og landskabsområder sikres mod spredt bebyggelse tilknyttet fritid, boliger og erhverv.

Landskabskarakterkortlægning - hvad får vi ud af det

For Faaborg-Midtfyn Kommune er udarbejdet en landskabskarakteranalyse og –beskrivelse for hele kommunens areal. Dette arbejde suppleres med mål for landskaberne og anbefalinger til hvordan planlægning og administration kan sikre at målene nås. Landskabskarakterarbejdet styrker planlægning og administration af landskabsinteresserne og dermed kommunen overordnede mål om at blive en attraktiv bosætningskommune på bl.a. følgende områder:

- Skaber et ensartet datagrundlag.
- Giver mulighed for at udarbejde landskabsstrategi på solide og gennemskuelige data
- Generelt bedre muligheder for at inddrage landskabelige hensyn i øvrige temaer
- Mulighed for bedre landskabsforvaltning
– gå fra passiv til aktiv landskabsforvaltning
- Mulighed for bedre sagsbehandling
- Større bevidsthed om landskabet og elementernes betydning herfor
- Øget politisk forståelse

Henning Mikkelsen og Lene Stenderup
Arkitekt m.a.a., plankontoret og landinspektør, kultur, plan og byg.
- Tilrettelæggelse af kommuneplanprocessen

Odense Kommune er midt i arbejdet med tilrettelæggelsen af kommuneplanarbejdet og berettede om erfaringer indtil nu og planer for det videre forløb.

Kommuneplanarbejdets struktur

Kommunen arbejder med en bredt funderet proces med en styregruppe med deltagere fra alle kontorer og herunder 13 såkaldte plangrupper, som arbejder med kommuneplanens temaer. Den nye kommuneplan skal afløse én regionplan og én kommuneplan. Der er blevet brugt omkring ½ år på at skabe overblik over grundlaget og udstikke kravene til den fremtidige planlægning.

Vision

Odense Kommune ønsker at gøre Odense til Syddanmarks vækstcenter og vidensby, at have fokus på bosætning og livsudfoldelse og gøre Odense til en bæredygtig by.

Udviklingstendenser

Kommunen oplever et stort pres på det åbne land fra byudvikling og behov for udbygning af infrastrukturanlæg samtidig med at kommunen rummer en del store landbrug, som må forventes at vokse i fremtiden. Dette pres gør planlægningen af det åbne land til en udfordring særligt set i lyset af ønsket om at skabe tilgængelighed til det åbne land for friluftsliv og turisme.

Tiltag

Det åbne lands planlægning er et helt nyt område i kommuneplanlægningen i Odense. Odense Kommune vil arbejde for at tænke helheden ind i planlægningen, således at planlægningen for det åbne land ikke kommer til at bestå af en række sektorplaner. Odense Kommune har foretaget en kritisk vurdering af "arvesølvet" fra regionplanlægningen, for at afgøre hvad der kan bruges og hvad som kræver revision inden det skal indgå i Kommuneplan 2009.

På baggrund af strategi og udviklingstendenser sætter kommunen fokus en række analyser, som skal skabe et solidt grundlag for planlægningen. Herunder vil kommunen se nærmere på landskabet, tilgængelighed fra by til land, skovrejsning, som et værkstøj i vandplanlægningen, naturplanlægning, kulturmiljøer og landbrugsstrukturen.

Det er et stort stykke arbejde, som kræver meget tid – mere end der er til rådighed frem mod 2009. Det overvejes derfor om det åbne land, skal behandles i en temaplan – en samlet plan for det åbne land og landsbyerne.

Workshop

Fra regionplanlægning til kommuneplanlægning

De vigtigste anbefalinger til håndtering af regionplanens temaer blev konkretiseret ved at sammenholde de planudfordringer og potentialer i regionplanlægningen med vurderingen af mødedeltagernes kommuners planlægningsmæssige udfordringer og politiske mål. Der var stor enighed om at regionplanen indeholder mange og grundige analyser og udpegninger, der har vist sig at virke i praksis, men som trænger til en større gennemskuelighed og detaljeringsgrad, så det nye geografiske niveau i kommunerne kommer bedre i spil.

Anbefalinger fra grupperne:

- Revitaliserer plangrundlaget landskabs- og kulturarvsanalyser mv.
- Helhedsorienteret fokus
- Fokus på byranden
- Behov for tværkommunale samarbejder
- Bedre værktøjer til regulering af landbrug
- Politisk ejerskab til fortidens planlægning og fremtidens udvikling

De bynære landskaber

I debatten omkring bynære landskaber blev der sat fokus på potentialer i de bynære landskaber samt aktuelle udviklingstendenser, eksempelvis:

- at give landskabelige og rekreative oplevelser og muligheder der fremmer sundhed og trivsel,
- at virke som vigtige bufferarealer til klimasikring
- at spredt byudvikling og stort slid er med til at gøre de bynære landskaber mindre varierede eller til diffuse områder der hverken er by eller åbent land

Fokus var rettet imod de nye muligheder i at kommunerne nu varetager planlægningen for både by og land og de muligheder der nu er for helhedstænkning og samspil mellem ejere, brugergrupper og interessenter i både byen og i det åbne land.

Anbefalinger:

- Helhedsorienterede planer i byranden
- Skabes dialog mellem byen og det åbne lands interessenter (fx ved stier)
- Bevare og udvikle den grønne struktur

Landbrug

Planlægning i relation til landbruget blev diskuteret. Blandt andet blev påpeget at landbruget er af stor betydning for det landskab vi ser og oplever i dag og opfatter som typisk dansk. Samtidig knytter sig en del udfordringer til landbrugets påvirkning af vandmiljøet, store industrielle bygninger i det åbne land, lugtgener i forhold til bosætning i det åbne land og intensivering i forhold til naturen. Omvendt presses landbruget, især nær de større byer, af byudvikling og infrastruktur.

Til håndtering af de udfordringer som knytter sig til planlægningen blev en række handlemuligheder diskuteret, bl.a. formulering af retningslinjer for regulering af landbrug, udpegning af bosætningsområder, behovet for solidt administrationsgrundlag og planlægning af landbrug som industri i fremtiden.

Anbefalinger:

- Lokalplanlægning for landbrug
- Udpegning af positivområder
- Fokus på analyser og administrationsgrundlag

Politisk ejerskab

Styrker og svagheder ved politisk ejerskab blev diskuteret og muligheder for at skabe ejerskab og anbefalinger til hvordan det kan gribes an, blev vendt.

Blandt styrkerne blev peget på politisk ejerskab som et redskab til at sætte handling bag ordene, sikre holdbarhed i planlægningen, medvirke til prioritering af ressourcerne, skabe gennemslagskraft for planlægningen og tegne en rød tråd for kommuneplanarbejdet.

Politisk ejerskab kræver den rette timing og tilstedeværelse af tilstrækkelige ressourcer og prioritering fra planlæggerne. Endvidere er formidling og kommunikation en stor udfordring, som kræver særligt fokus for at opnå et tilfredsstillende resultat.

Anbefalinger:

- Formidling – planlægning skal være forståelig for politikere og deres vælgere
- Fokus – målrettet inddragelse og formidling
- Følelse – inddragelse skal gå på de emner der er nærværende og relevante for politikerne

Interesseafvejning

Snakken på workshoppen blev indledt med en opstilling af de interesser, som kommuneplanen, skal forholde sig til. De oplyste interesser blev efterfølgende opstillet i et hierarkisk niveau ud fra den vægt, hvormed de skal indgå i kommuneplanen, ud fra lovgivningen.

Med udgangspunkt i dette hierarki blev snakket om hvordan de mange sidestillede interesser, kan afvejes indbyrdes. Nedenstående tilgange blev listet op og fordele og ulemper ved dem diskuteret.

- Områdebaseret tilgang
- Skabe en overordnet struktur
- Overlay analyser